

บทที่ 1

บทนำ

ในบทนี้จะเสนอความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ขอบเขตของการวิจัยและนิยามศัพท์เฉพาะ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับนิเทศ เพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียน โดยผ่านตัวกลางคือ ครูและบุคลากรทางการศึกษา การนิเทศการศึกษาที่ถือว่าประสบผลสำเร็จนั้น จะต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับการนิเทศในทางที่ดีขึ้น ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 4 ประการคือ เพื่อพัฒนาคน เพื่อพัฒนางาน เพื่อสร้างการประสานสัมพันธ์และเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ (สังต์, 2529) โดยที่กระบวนการนิเทศการศึกษามีขั้นตอน มีความต่อเนื่อง ไม่หยุดนิ่งและความเกี่ยวข้องของปฏิสัมพันธ์ในหมู่ผู้ปฏิบัติงานหลายประเภท การนิเทศการศึกษาจะประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายได้ จำเป็นต้องใช้ความรู้ความสามารถในการคาดหมายเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้โดยแม่นยำต้องอาศัยข้อมูลและหลักวิชาการต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนการนิเทศ (วิจิตร, 2527) หากมีการวางแผนตั้งแต่ต้น มีประสิทธิภาพในการบริหารแผน จะช่วยให้เกิดการประหยัดทั้งกำลังคน เงิน เวลา และทรัพยากรอื่น ๆ สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว มีทิศทางแน่นอน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2528) และการนิเทศการศึกษาที่ดี คือ การนิเทศตามแผน (ประกาศ, 2521)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527) สรุปว่า เครื่องมือที่ดีของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ และศึกษานิเทศก์อำเภอ ในการบริหารและการนิเทศการศึกษาให้ มีประสิทธิภาพนั้น คือ การวางแผนเป็นอันดับแรกขั้นต่อไปคือ การบริหารงานและดำเนินงานไปตามแผนที่วางไว้ พร้อมกับติดตามและประเมินผลเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง การบริหารจะดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยแผนเป็นหลัก และการวางแผนจะต้องได้รับการยอมรับ และร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง กระบวนการเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพต้องอาศัยกระบวนการบริหารและกระบวนการนิเทศการศึกษา ทั้ง 3 กระบวนการนี้จะต้องประสานสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (2530-2534) ของสำนักงานคณะกรรมการการ
 ประถมศึกษาแห่งชาติ มุ่งปรับปรุงการบริหารและการนิเทศการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เน้นให้ทุก
 หน่วยงานใช้แผนเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน มีการนิเทศ ติดตาม กำกับและประเมินผลอย่าง
 เป็นระบบนำวิชาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารงาน รวมทั้งให้มีการใช้ทรัพยากร
 ร่วมกันอย่างประหยัด ถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนและ
 ชุมชน โดยกำหนดให้หน่วยงานในสังกัดแต่ละระดับจัดทำแผนนิเทศ ติดตาม ควบคุม กำกับการปฏิบัติ
 งานของ โรงเรียน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามกระบวนการที่หลักสูตรกำหนด
 (สำนักคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2529)

จากการเปลี่ยนแปลงระบบและโครงสร้างการบริหารการประถมศึกษา เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม
 2523 การบริหารการประถมศึกษาในรูปองค์คณะบุคคล 4 ระดับ คือ ระดับชาติ ระดับจังหวัด
 ระดับอำเภอและระดับกลุ่มโรงเรียน ในลักษณะกระจายอำนาจและความรับผิดชอบ (สำนักงาน
 คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2527) และกำหนดให้แต่ละหน่วยงานใช้แผนเป็น
 เครื่องมือในการบริหารงาน ในระดับอำเภอศึกษานิเทศก์เป็นผู้รับผิดชอบงานนิเทศการศึกษา การ
 เข้าสู่ตำแหน่งของศึกษานิเทศก์เมื่อปี 2525 และ 2528 แตกต่างกันในวิธีการคัดเลือก การอบรม
 ก่อนเข้าสู่ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการนิเทศศึกษาก็น้อย การกำหนดบทบาทยังไม่ชัดเจน
 การปฏิบัติงานนิเทศจึงเปรียบเหมือนคนใหม่ในงานใหม่ ย่อมมีปัญหาอุปสรรคและจุดอ่อนซึ่งต้องการ
 ความช่วยเหลือ และจากการสรุปผลการพัฒนาการศึกษาระยะที่ 5 (2525-2529) ของสำนักงาน
 คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่าการนิเทศและติดตามผลการศึกษายังไม่บรรลุผลต่อ
 การพัฒนาการเรียนการสอน ขาดเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพทำได้ไม่ทั่วถึงและไม่เป็นระบบ

จากการวิจัยเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา พบว่า ครูต้องการคำแนะนำการวางแผนนิเทศ
 ภายในโรงเรียน (สุนทร อ่างถึงใน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527) ปัจจัยที่จะ
 ช่วยให้การจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนต้องการมากที่สุดคือ บุคลากรและความรู้เรื่อง
 การวางแผนและการนิเทศการศึกษา (ชัดเจน อ่างถึงในบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
 2527) ผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษา มีปัญหาทั้งงานวิชาการและต้องการความช่วยเหลือ
 (ชัชพงษ์ อ่างถึงใน สจต, 2528) ครูประถมศึกษามีความต้องการการนิเทศการศึกษาอยู่ในระดับ
 สูง (สิริชัย อ่างถึงใน กรมวิชาการ, 2528) ศึกษานิเทศก์อำเภอ นิเทศ ติดตามผลการเรียน
 การสอน แนะนำเทคนิคและวิธีการสอนควบคู่กัน ทั้งเสนอแนะทางการแก้ปัญหาการสอนกลุ่มการ

งานและพื้นฐานอาชีพน้อย (อำนวยการ และคณะ อ่างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2528) โรงเรียนที่ได้รับการนิเทศมากมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มทักษะ (คณิตศาสตร์) และกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตสูงกว่านักเรียนโรงเรียนที่ได้รับการนิเทศน้อย (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด อ่างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2528) ครูส่วนใหญ่เห็นว่า การนิเทศการศึกษาเป็นเรื่องจำเป็นและต้องการให้มีการนิเทศการศึกษาภาคเรียนละครั้งเป็นอย่างน้อย โดยศึกษานิเทศก์อำเภอเป็นผู้นิเทศ (สำนักงานการประถมศึกษาฯ อ่างถึงในสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2528) ครูและผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีความคาดหวังในบทบาทของศึกษานิเทศก์อำเภอในระดับมาก คือ ด้านการวางแผนและนิเทศ ด้านการติดตามผลและประเมินผลนักเรียน (ยุทธศักดิ์, 2526)

จากประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา ปัญหาที่สำคัญคือความต้องการและความจำเป็นต้องมีการนิเทศการศึกษาแก่ครู การนิเทศทำได้น้อยไม่ทั่วถึง ไม่เป็นระบบและขาดเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ และจากการศึกษาแผนการนิเทศการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า การจัดทำแผนแตกต่างกัน การนำไปปฏิบัติและการประเมินแผนมีน้อย และคุณภาพของนักเรียนแตกต่างกันมากในระดับอำเภอ กลุ่มโรงเรียน และโรงเรียน สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ (2529) การศึกษาการวางแผนการนิเทศการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่ง ผลจากการศึกษาจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงการวางแผนนิเทศการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษาจังหวัดให้ดียิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการวางแผนการนิเทศการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอจังหวัดชัยภูมิ เกี่ยวกับ

- 1) สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ
- 2) ความรู้ ความเข้าใจของผู้วางแผน
- 3) การนำไปปฏิบัติและการประเมินผลแผน

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) แนวทางในการกำหนดนโยบายพัฒนาการวางแผนนิเทศการศึกษา และพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
- 2) แนวทางในการพัฒนาการวางแผนนิเทศการศึกษา ของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ
- 3) แนวทางพัฒนาบุคลากรทางการนิเทศการศึกษา
- 4) เพื่อเป็นพื้นฐานและแนวทางการวิจัยเกี่ยวกับการวางแผนนิเทศการศึกษาต่อไป

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ ความรู้ความเข้าใจของผู้วางแผนการนิเทศการศึกษา การนำไปปฏิบัติ และการประเมินผลแผน ของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ จังหวัดชัยภูมิ

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การวางแผนนิเทศการศึกษา หมายถึง การจัดทำแผนเพื่อนำไปใช้ในการนิเทศการศึกษา ให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

ผู้วางแผนนิเทศการศึกษา ได้แก่ หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ผู้ช่วยหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ และศึกษานิเทศก์อำเภอ

ผู้รับการนิเทศ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ประธานกลุ่มและหัวหน้าสำนักงานกลุ่ม